

V zadregi.

Sosedov ujec je bil mej nami, vaškimi otročaji, odlična, kakor le malokdo spoštovana oseba. Drugi ljudje so ga nagajivo nazivali Podržaj, mi pa le ujec, — Matija ujec, kar mu je bilo zelo všeč. Zato nas je tudi imel rad. Zbirali smo se po zimi okolu sosedove peči in po letu okolu ujčeve črede ter poslušali pravljice, dogodjaje, smešnice in drugo modrost ujca Matije. On je znal najlepše pripovedovati o Francozih, v najživejših barvah nam slikati grozovitosti turških vojskâ, znal je naša srca hipoma prestaviti na jasni svet solnčno čistih uzorov, mej bojno krasna bitja starodavnih Rojenic, Vil in šegavih Škratov.

Cerkev, šola, pa ujec Matija! To je bilo nerazdružno v naših mladih glavicah. In ko bi nas kdo prašal, kaj bi najtežje ostavili, bi se gotovo vsakdo vztrajno držal ujca.

Če so ga ljudje hvalili, nam je dobro delo; a to se je zgodilo le redko, zakaj Matijeva novčarka ni bila prazna, Matija pa skop, kakor da mu je Bog dal roke — samo za grablje. Vendar so iskali ljudje pri njem denarja, — sila kola lomi —, a Matija jih je odpravljaj z dobrimi sveti, kar pa danes zaleže veliko premalo.

Bližala se je namreč birma v naši vasi, in marsikdo je potreboval botrov, a še bolj denarja. Ujec ni bil nikomur izmej nas boter. Pa vse to ni omajalo našega zaupanja vanj.

Stvar se je izvršila drugače.

Pomladansko solnce je neki četrtek jutro lepo sijalo na rosne poljane, iz goščave je odmeval tičji spev, cvetice so širile po naravi prijetno vonjavo; ujec Matija, Vrbičev Jože, ki je bil blizu dve leti od mene, in Brdnikovega Petra, — sosedova Katica in Bregarjeva Metka, obe učenki višjega oddelka, in moj brat France, vsi smo sloneli visoko gori v hribu nad našo rojstno vasjo na široki skali; ne daleč od nas so se pasle ujčeve in sosedove ovce.

„V neki primorski vasi je bila birma“, začne ujec počasi in na pol pomežikuje z modrimi očmi, katerih ne zabim nikoli. Vseh nas pogledi se upró v njegove debele ustnice; vse je utihnilo, le zvonci izmej črede so nas motili. — „Škof so izpraševali birmance in botre, kakor je bila tedaj še navada. Neki prav majhen botrček je verno opazoval škofa in škofovsko opravo, vendar je pazil na sleherno vprašanje ter temu in onemu sosedu pošepnil odgovor. Škofu seveda to ni bilo všeč in namenijo se izplačati mu njegovo preobilno modrost. — Pridejo tudi k njemu in njegovemu birmancu, rekoč: „Povejte mi, očka, koliko je zvezd na nebu?“

Tega se možiček ni nadejal. — A, hitro si pomaga iz zadrege ter pravi: „Vejo kaj, milostni gospod škof! Oni naj mi pokažejo srednjo, pa jim povem.“ — Krohotali smo se, da je odmevalo doli v vas in celo za tretjo goro. Potem so pa začeli starejši mej nami ugibati, kako bi bilo nemogoče najti nebesu središče.

„Saj še od zvečera do jutra — v jedni sami noči — vidimo vedno druge zvezde: jedne vzhajajo, druge zahajajo, ker se suče zemlja neprenehoma.“ Tako je stvar pojasnil Vrbičev Jože nam mlajšim, in vsi smo vedeli, da ni drugačna resnica; Jože je nekaj veljal tudi v šoli. — „K-a-aj? Zemlja se suče?“ — nas pogleda začudeno ujec, mi pa njega. — „Ta je pa jalova, — Joško!“

„Ujec, še tega ne veste, o, še tega, o, o!“ ... smo se čudili drug za drugim.

„Kako bom vedel, kar je nemogoče. Še na tekočem vozu ne moreš stati, pa bi na zemlji stale hiše, cerkve, gore, vode, o, o, počasi. Ta je bosa, pa je.“

Mi pa vsi jednoglasno: „Še tega ne veste, ujec, še tega!“

In njegova veljava se je pred nami zmanjšala več nego za dobro polovico.

„Pa vedite vi več; no, le vedite, pa dobro. A-a-ač! naprej.“

Ni si mogel pomagati iz zadrege in zapodil drobnico višje v goro.

Mi smo strmeli za njim, potem pa drug v družega; sedaj nam je bilo jasno, da vemo več kot ujec Matija. In ponosna četa se je zmagovito vrnila v vas; mi mlajši smo celo vriskali in glasneji izmeji nas so vsklikali: Podržaj, Podržaj! — To nazivalo so namreč Matiju nadeli vrstniki še v boljših letih, ko je nekoč vozil voz sena po strmi poti ter vpil: Podrži! podrži! — in zvrnil; ljudje so pa rekli: Mari bi bil držal in ne vpil.

Ne vem, če je slišal ujec v goro naše besede, zakaj visoko je bil z ovcami.

Drugi dan je pravil Vrbičev Jože, da se je hotel še tisto popoldne pridružiti ujecu v gori, pa Matija se mu je umaknil, in ko ga je le klical, se mu ni niti oglasil. Mi smo presodili, da ima ujec že zopet svoje muhe, pa ne ve še tega, da se suče naša zemlja.

Tisto nedeljo potem je ujec kakor navadno po litanijah ležal v senci na vrtu, in kakor navadno smo se mu pridružili: Vrbičev, Brdnikov, jaz, naš France, Katica in Bregarjeva Metka; morda še kdo drugi, česar se pa ne spominjam več dobro. „Ujec, ujec! saj niste več hudi na nas?“ Tako je začel Vrbičev, a ujec je smrčal tako glasno, da bi bil moral sam sebe prebuditi.

„Ujec Matija, povejte no, če res spite“, sva ga budila z Brdnikovim, a zaman; ujec je smrčal kakor za stavo, in klobuk mu je zlezal prav čez brado. Strašno za malo se nam je zdelo, da si ujec privoščiči toliko posebnosti, da nalašč spi, poleg tega pa še ne ve, da se suče zemlja.

„Ujec, ujec! zbudite se! Saj ni ponoči!“ sta mu poskakovali deklici ob glavi.

„M — m — hm — m — m...“, je zarenčal ujec s takim glasom, kakoršnega nima slovenska abeceda. Strahoma smo odleteli, ker je vse kazalo, da ima ujec danes še mnogo več kot preveč muh. Privzdignil je klobuk, pogledal po nas in zagodrnjal: „Še v spanju me ne pusté, in tako učeni!“ — Pa se je obrnil na drugo uho.

V ne mali zadregi smo se razšli, ker pri ujcu je bil kratek čas o najčrmernejšem vremenu; le Brdnikov Peter nas je bodril, in mlajši smo mu pritrjevali na vse grlo: Kaj bo ujec! Naj bo jezen, naj le bo; kdo mara za njegove čenče! — Sedaj bo kmalu birma, pa dobimo kolačev, igrač, slaščic in lepih knjižic, da bo veselje; kaj bo ujec, — ta Podržaj! — ju-hu-hu-u!

Minila je birma in s ponosno zavestjo popolne zmage smo nosili mimo ujca raznovrstne darove, češ: ujec, vi nam jih niste kupili in jih niste; brez vas smo jih dobili. Ujec Matija se je sladko smehljajal ter mislil v svoji skoposti: če je vam prav, je meni še bolj.

Minilo je tudi poletje, in ujca nismo pogrešali, a jeseni se je stvar uprla. Kjer so „ribali“ ali „slačili“, se je neizogibno pridružil tudi ujec, in mi smo stikali pri vratih in oknih, da bi nam ne ušla kaka beseda že stokrat povedanih stvari; ako je pa opazil koga izmeje nas, svojih namišljenih sovražnikov, se je obrnil v stran, prav grdo pljunil in umolknil. In vse to kakor nalašč.

Ko se je približala zima, in je sosedova peč zopet širila prijetno gorkoto na mnogobrojne oblegovalce, ni bilo mej njimi ujca Matije.

Kratkočasili smo se, kakor smo mogli, a navadno slabo. Brdnikov in Vrbičev sta zdihovala in zdvajala v zadregi, kaj bo, ko nas objame zima s snegom, da ne bo mogoče nikamor.

Poskusili smo pri stricu Gregcu, kateremu je krogla v vojski odnesla desno nogo izpod kolena; — pa pri njem je bila sama vojska, kroglje in muhe, na Laškem ostala noga, pa zopet muhe in kroglje, noga in vojska, da je kar smrdelo po smodniku. Hitro smo se ga naveličali. Tudi je imel Gregec samo železno peč, ne večjo od dobršnega lonca. Še pred adventom smo mu dali slovó in se jeli zgrinjati okoli Mahónove tete, ki je preživela svoja boljša leta v Egiptu in Sveti deželi. Vedela je mnogo in tudi rada pripovedovala; pomešala je v lepo slovensko besedo toliko laških namečkov, da smo jo le iz težka umeli. Pravljic je znala malo, o Rojenicah, Vilah in volkodlakih skoro nič; še sami smo jo učili. Slednjič so začeli izostajati: naš France, ki je že prvo popoldne zadremal pri Mahónovi teti, — Brdnikov, potem jaz, Vrbičev in drugi.

Sedaj smo imeli popolno plačilo za svojo modrost proti ujcu, ki se je še vedno držal nekdanjih muh, dasi ni vedel, da se suče naša zemlja. Snega je namedlo, da ni bilo nikogar pred hišo, kako šele v šolo ali cerkev.

„Ivan“, mi reče neko popoldne Vrbičev Jože, „ti si se najmanj smejal, ko je ujec trdil, da se zemlja ne suče; tudi vriskal nisi, — pojdi torej in prosí ga, — to se spodobi, zakaj mi smo ga žalili. On zna marsikaj, kar nam ugaja; ujca moramo imeti. Ti in Brdnikov, pojdita!“ — Nisem se branil, in Brdnikov tudi ne.

Ujec Matija je menda vedel, zakaj se veliko prijazneje obračamo za njim kot spomladi s kolači in birmanskimi darovi. Smejaj se nama je — prijazno kakor nekdanj, ko sva se mu tisto nedeljo potem pridružila z Brdnikovim Petrom stopivši k njemu na najozjem mestu v vasi in mu s prijaznim pozdravom začela — kazati pot k veliki maši.

Jaz sem povedal naše splošno obžalovanje, Peter prošnjo.

„Ha, ha, sedaj pa res verjamem, da se suče svet; zakaj drugače bi se ne bili vi zopet prisukali k meni, ha, ha! Se suče svet, Ivan, ka-a-aj?“

Ujec je pogledal mene, jaz pa, močno zardevši, Petra. Beseda ni hotela z jezika. „Ne zaničujte starosti zaradi tega, česar nismo zamudili po svoji krivdi.“

Oba sva pogledala na tla in čutila, da govori ujec resnico; celo najina goreča ušesa so izdajala notranji ogenj resnice. Vse uјčeve muhe so se nama hkrati zdele opravičene . . .

„Ne bomo več, ujec, — ne bomo več“, sva jecljala; „le to prosiva, — samo to, da bi —“ —

„No, no! upam, da vas je izmodrilo; le pridite.“

Zopet sva se pogledala s Petrom in nasmehnila.

Še tisto popoldne smo se zbrali okrog sosedove lončene peči in okrog ujca. Zopet smo poslušali pravljice, znane dogodjaje, že na pol pozabljene smešnice in staro modrost ujca Matije. In ko bi nas kdo prašal, če še kdaj ostavimo ujca, bi bil najsigurnejši odgovor soglasni: Nikdar!

Poslušali smo ga zvesto, pa ne brez zadrege; zakaj, ko so se njegove modre oči vprle v katerega izmed nas, se je vsakdo takoj spomnil prav živo: ali je kričal „Podržaj“, ali je vriskal ali mu je le oponašaje kazal birmanske darove.

O, ko bi bilo ostalo samo pri prvem plačilu za mladostno lahkomišelnost! Ujec nam sicer ni več očital imenovanega pogreška, ali druge neumnosti, druge —; poln bi jih bil „Vrtec“ od prve do zadnje strani, in za vsako je sledila pokora. Da, svet se res suče!

Ivo Trošt.

Oj, slovenska zemljica . . .

Oj slovenska zemljica,
Domovina mila,
Kolikratov pač te je
Vroča kri pojila!

„Bog te živi, Slave rod,
Zdrava domovina!
Prejmi v dar življenje, kri
Zvestega ti sina!“

Pele ostre sabljice
Pesem so krvavo,
In junaki peli so
V tvojo čast in slavo:

Zdaj junaki v grob so šli,
Ki so krvco lili,
Meči so se skrhalil,
Ki so te branili.

Žalostno zdaj predse zreš,
Očetnjava draga,
Kdaj junak pač bode vstal,
Ki bo strl sovraga!

Tatjan.

